

noll27

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN KULTUR I VÄST

Barnens rätt

LEKFULLT LÄSLAND

Mångprisd verksamhet i
Södertälje

21

BIBLO TØYEN

En vuxenfri zon

28

noll27.se

Barnets århundrade

Det går inte att skriva den här texten om barn, bibliotek och barnkonventionen utan att lyfta fram ett par svenska kvinnliga företrädare som alltid haft barnets bästa för ögonen. Långt tidigare än någon annan och långt innan FN. Jag tänker självklart på Ellen Key och Valfrid Palmgren. De var båda verkliga visionärer och nytänkare och deras barnsyn var så långt före sin tid, det är verkligen svårt att förstå. Ellen Keys framsynta hållning i frågor om pedagogik, att all aha skulle förbjudas, att betygen skulle skrotas och att barn skulle få ha ett roligare liv och inte behöva vara rädda var minst sagt dynamit. Valfrid Palmgren var pedagogen och folkbibliotekspionjären som växte upp i en familj där synen på barn och uppfostran var synnerligen modern. Ett arv hon bar med sig. Vi har alla läst om hur Valfrid Palmgren inspirerades av en studieresa till USA och de amerikanska biblioteken och hur hon tog med sig en helt ny syn på folkbiblioteksverksamhet till Sverige. När det första barn- och ungdomsbiblioteket öppnade i Stockholm 1911 var det uppseendeväckande och alldeles unikt; ett bibliotek bara för barn och deras egen litteratur och dessutom gratis att låna! Det här hade naturligtvis stor betydelse för hur barnbiblioteken sedan växte fram och utformades i Sverige.

Den 1 januari 2020 blir FNs konvention om barnets rättigheter svensk lag. Den antogs av FN 20 november 1989, Sverige anslöt sig till den 1990. Sedan dess har barnkonventionen varit ett viktigt styrdokument för barnbiblioteksverksamheten i Sverige. Speciellt i den nya målsättning för barnbiblioteken som började diskuteras i Sverige i början på 2000-talet. Då hade jag arbetat som barnbibliotekarie under ett antal år och gav mig med entusiasm in i samtalen och arbetet.

En ny målsättning för barnbiblioteken kom mycket som ett svar på den tuffa ekonomiska situationen som vi sett under 1990-talet och som innebar stora neddragningar inom folkbiblioteksområdet. Samtidigt som informationstekniken och medieutvecklingen utvecklades skapades otroliga möjligheter. Utmaningen med en ny målsättning var att ta ett omtag på barnbiblioteksarbetet och sätta det i ett samtida och framtida sammanhang. Både samhället och synen på barn hade förändrats. Nu pratade vi delaktighet och att barns egenmakt och att barns egna behov ska vara vägledande för biblioteksverksamheten. Att utgå från FNs konvention om barnets

rättigheter var en självklar utgångspunkt i förändringsarbetet: att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet, barns behov ska tillgodoses, barn ska få uttrycka sig och barn ska få påverka. Allt detta var också utgångspunkt i Svensk Biblioteksförningens rekommendationer för folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamhet På barns och ungdomars villkor som kom 2003.

I IFLAs riktlinjer för folkbiblioteksservice för barn och unga 0–18 år är barnkonventionen en viktig utgångspunkt och riktmärke. De nya guidelines som presenterades av specialgruppen för barnbibliotek och antogs 2018, poängterar hur viktigt stöd FNs barnkonvention är för att utveckla riktlinjer för barnbibliotek för ”att utveckla och vidmakthålla ett demokratiskt samhälle genom att erbjuda barnet ett brett och varierat utbud av kunskap, idéer och uppfattningar”.

Barnkonventionen har tillsammans med bibliotekslagen länge varit de viktigaste styrdokumenterna för barnbiblioteksverksamheten. Trots det finns det en hel del att önska; prioriteras verkligen barn och unga i verksamheten? Syns det? Hur syns det? Här har chefer och ledare den absolut viktigaste rollen, det är de som skall skapa förutsättningar för att barnkonventionen kan genomföras i organisationen. Om just detta handlar den eminenta skriften Löpan linan ut – bibliotekschefens strategiska modell för implementering av FNs konvention om barnets rättigheter. Det är en mycket användbar handbok som ger stöd i arbetet med barnkonventionen. Du kan läsa mer om den i detta nummer av noll27.

Nu blir Barnkonventionen lag. Den ger alla barn rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Den säger att varje barn har rätt att uttrycka sig och har rätt till lek, vila och fritid. Den står för det enskilda barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Detta kan biblioteken omsätta genom att erbjuda en kreativ och trygg mötesplats för eftertanke och rekreation, där barn är medskapande. Idag är unga lika mycket producenter som konsumenter vilket kräver än mer lyhörddhet och engagemang från biblioteken som kan spela stor roll i barns och ungas kulturskapande och identitetssökande. 2020 – nu börjar barnets århundrade – på riktigt? Jag hoppas det. ■

EVA FRED

Konsulent litteratur barn och unga, Kultur i Väst

Innehåll Nr 2 | 2019

Barnens århundrade

Eva Fred om barn, bibliotek och barnkonventionen

2

Barnrätt i praktiken

Barnombudsmannen om barnkonventionen

5

Barnkonventionen blir lag – är jobbet klart då?

SKL om barns rätt

7

Löpa linan ut

En uppmärksam metodhandledning

9

Implementering i praktiken

Arbetet bakom handledningen Löpa linan ut

10

Synen på barn

Om en öppen webbutbildning

13

Enkät

Fem bibliotek om arbetet med barnkonventionen

14

Åsnekärror som bibliotek

Utblick besöker Zimbabwe

16

Lekfullt lämland

Mångprisd verksamhet i Södertälje

21

En hammare, en såg och en bok

Bygglekplatsbiblioteket i Biskopsgården är barnens förtjänst

23

Inspiration och inkludering på Deichman

I Norge är barnkonventionen lag sedan 2003

25

Delaktighet som verksamhet

Biblo Tøyen i Oslo – en vuxenfri zon

28

Profil: Suzanne Osten

Minns maktlösheten som barn

30

Unga filosofer

Grubbelklubb för filosofiska samtal

34

Om jag hade ett bibliotek

Uje Brandelius om ett kravlöst bibliotek

35

noll27

BIBLIOTEKSMAGASIN NOLL27 GES UT AV KULTUR I VÄST SOM ÄR EN FÖRVALTNING INOM VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN. NOLL27 SKA FRÄMJA BIBLIOTEKSUTVECKLING GENOM ATT GE KUNSKAP, INSPIRERA, PROBLEMATISERA SAMT SKAPA DIALOG OCH DEBATT KRING BIBLIOTEK OCH AKTUELLA BIBLIOTEKSFRÅGOR. NAMNET NOLL27 HAR EN LÄNK TILL KLASSIFIKATIONSSYSTEMET DEWEY DÄR KODEN 0.27 ÄR KODEN FÖR ALLMÄNNA BIBLIOTEK, ARKIV OCH INFORMATIONSCENTRUM.

KONTAKT

NOLL27

KULTUR I VÄST

405 44 GÖTEBORG

TEL: 031-333 51 00

REDAKTIONEN@NOLL27.SE

WEBBPLATS

NOLL27.SE

ANSVARIG UTGIVARE

HELÉN ANDERSSON

REDAKTÖRER

HELÉN ANDERSSON

ANNELI ABRAHAMSSON

REDAKTIONSRÅD

BIBLIOTEKSGRUPPEN,

KULTUR I VÄST

ART DIRECTOR/
GRAFISK FORM

KERSTIN STRÖMBERG

OMSLAGSFOTO/
ILLUSTRATIONER

123RF.COM

OMSLAG/MONATGE

KERSTIN STRÖMBERG

TRYCK

CELA GRAFISKA

ISSN-NUMMER 2002-4649

ADRESSÄNDRING
PRENUMERATION

NOLL27.SE

PRENUMERATION@NOLL27.SE

Barnrätt i praktiken

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Barnombudsmannen arbetar bland annat med att driva på genomförandet av barnkonventionen i statliga myndigheter, kommuner och landsting. Inför att barnkonventionen år 2020 blir svensk lag har Barnombudsmannen dessutom ett särskilt regeringsuppdrag med att stödja kommuner, regioner och myndigheters arbete med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i sina verksamheter.

När barnkonventionen blir en lag blir det lättare att se att det inte är något vi kan välja att göra eller inte. Det blir en ökad tydlighet, menar Fanny Davidsson, projektledare hos Barnombudsmannen för regeringsuppdraget Barnrätt i praktiken.

Aktivt arbete

Regeringsuppdraget Barnrätt i praktiken handlar om att Barnombudsmannen ska stödja verksamheter i tolkning och tillämpning av barnkonventionen. Rent generellt, menar Fanny Davidsson, gör biblioteken redan

massor av verksamhet som är viktig för barn. Det hon menar behöver stärkas är ett systematiskt arbete för att öka medvetenheten och veta hur verksamheten lever upp till barnkonventionen.

– Barnkonventionen är inte en projektverksamhet, så lyft arbetet med den och se till att den ingår i styrdokument, verksamhetsplanering, budget etcetera, säger hon och menar att det är en ledningsfråga där personal ska ges förutsättningar att lära sig mer och veta vilken strategi man ska ha i arbetet med barnkonventionen.

– Det är lätt att tänka att det här bara ska vara en policy, men det handlar om ett aktivt arbete hela tiden. Gör en barnrättslig analys och titta på vilka artiklar och rättigheter barnkonventionen innehåller och hur den ska genomföras i verksamheten.

Verktyg

Barnrättsutredningen konstaterade att tillämpningen av barnkonventionen brister på flera områden. Mot bakgrund av detta röstade riksdagen förra året för att göra barnkonventionen till lag.

– Det som brister är ofta huret, hur man ska göra. Där tror jag att bland annat kollegiala reflektioner är viktigt, och att hämta lärdom från andra som har erfarenhet av att arbe-

Stor betydelse Barnombudsmannen tror att det kommer att få stor betydelse för barn i Sverige när barnkonventionen blir lag.

– Den kommer att bli ett viktigt verktyg för att stärka barns rättigheter i Sverige, särskilt för barn i utsatta situationer, säger Fanny Davidsson.

ta praktiskt med barnkonventionen, säger Fanny Davidsson och betonar att barnkonventionen är ett bra redskap för att skapa kvalitativ verksamhet för den prioriterade målgruppen barn och unga.

– Genom att barnkonventionen blir en lag förtydligar det att barn är rättighetsbärare. Det handlar inte om att vara snäll, utan det är rättigheter som varje barn har, och vi vuxna måste bli bättre på att lyssna. ■

noll27.se

Barnfestival Varberg

Med inspiration och utgångspunkt från barnkonventionen samlades barns idéer och tankar in om vad en barnfestival är. I september 2018 förverkligas deras idéer, och på noll27.se kan du läsa om den fyra dagar långa barnfestivalen i Varbergs kommun.

Kort och gott

Handledning om högläsning

Kulturrådet har tagit fram en handledning om högläsning som en del av det läsfrämjande regeringsuppdraget kring bokgävor till förskolan. Satsningen är ett komplement till de läsfrämjande insatser som redan görs på förskolor runt om i Sverige, som till exempel Bokstart och Läslyftet.

Utöver en extra satsning på högläsning ska alla förskolor i Sverige under våren 2019 få gratis böcker.

Kraftig ökning av e-bokslån

Sveriges officiella biblioteksstatistik som Kungliga biblioteket, KB, nyligen publicerade, visar bland annat att under 2018 var folkbibliotekens utlån av e-böcker uppe i 2,3 miljoner. Det är en ökning med 28 procent sedan föregående år. Samtidigt minskar utlåningen av fysiska medier som jämfört med förra året är fyra procent lägre, vilket innebär tre miljoner färre fysiska utlån. Varje invånare besöker i snitt ett bibliotek åtta gånger per år. Däremot är det bara en fjärdedel av befolkningen som kan beskrivas som aktiva låntagare.

Karin Grönvall ny riksbibliotekarie

Regeringen har utsett Karin Grönvall till ny riksbibliotekarie. Karin Grönvall kommer närmast från en tjänst som tidigare överbibliotekarie på Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, och har tidigare bland annat varit bibliotekschef på Södertörns högskola samt avdelningschef vid Karolinska institutets universitetsbibliotek.

”Karin är en erfaren chef med en gedigen biblioteksbakgrund. Med hennes erfarenhet från flera högskolebibliotek är hon väl rustad för att ta Sveriges nationalbibliotek in i framtiden”, säger Matilda Ernkran, minister för högre utbildning och forskning, i ett pressmeddelande.

Världens bibliotek

Nu lanseras Världens bibliotek, en onlinetjänst för e-böcker och ljudböcker på sju språk. För närvarande finns cirka 700 böcker på arabiska, bosniska, kroatiska, serbiska, persiska, somaliska och tigriska. Böckerna går att läsa eller lyssna på direkt i webbtjänsten. Tjänsten är under utveckling och kommer att byggas ut med både fler språk och titlar. Men redan nu kan alla som bor i Sverige ta del av böckerna helt gratis. Tjänsten är resultatet av ett nordiskt samarbete mellan Kungliga biblioteket, KB, och nationalbiblioteken i Norge och Danmark. KB har gett Malmö stadsbibliotek och Stockholms stadsbibliotek i uppdrag att driva och vidareutveckla Världens bibliotek under 2019.

Barnkonventionen blir lag – är jobbet klart då?

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON

Kommer barnets rättigheter att säkerställas och barnets ställning i samhället att bli starkare när barnkonventionen blir lag? Inte nödvändigtvis, menar Elizabeth Englundh, handläggare och sakkunnig på Sveriges kommuner och landsting, SKL, med inriktning på barns rättigheter.

När det handlar om barnets rättigheter verkar ordet barn påverka vilket värde vi sätter på rättigheten. I grunden handlar det om mänskliga rättigheter, det är folkrätt och den går inte att förhandla bort, den har vi i kraft av att vi är människor. Nu när barnkonventionen blir lag hoppas jag att det blir lite större utdelning för barn, säger Elizabeth Englundh med eftertryck.

Barnets rättighet – inte en självklarhet

Elizabeth Englundh är filosofie doktor i pedagogik och har arbetat med frågor som rör barn i närmare fyrtiofem år, de senaste åren i rollen som handläggare på SKL där hon bland annat stöttar offentliga institutioner med implementering av barnperspektiv och barns perspektiv. Nu blir barnkonventionen lag, vilket skulle kunna innebära betydande fördelar för barn i Sverige.

– Det beror på hur vi ser på att barn har egna rättigheter, vilken kunskap vi har om rättigheterna och implementering

om dem. Varje organisation bestämmer själv hur den ska genomsyras av barnkonventionen, säger hon och hoppas att lagen åtminstone ska få den effekten att vuxna bemöter barn med respekt.

– Jag önskar att man får syn på vad barnets bästa betyder och att det inte är styrt av godtycke. På en strategisk nivå kommer barnkonventionen att kunna stärka andra lagar och exempelvis genomsyra remissvar med krav på barns rättigheter, menar hon.

I dag saknar Elizabeth Englundh ett helhetsgrepp om barns rättigheter på en samhällelig nivå. Det saknas exempelvis utbildning om barns rättigheter. Många hävdar att de arbetar med frågan och att den exempelvis finns på utbildningarna.

Elizabeth Englundh – ett par ord på vägen till implementering:

Våga börja – Det här är så roligt!
Få inte fullständighetsraseri – Ingen kan göra allt, men alla kan göra något. Ha en dag, eller en rättighetsvecka, diskutera. En början kan vara att prata om vad ett barn är på biblioteket.

Hinder och möjligheter Elizabeth Englundh ser flera hinder för en positiv utveckling nu när barnkonventionen blir lag, men också enorma möjligheter – inte minst för biblioteken. Foto: SKL

– Utbildningarna kan hävda att barns rättigheter ingår i olika kurser men jag skulle säga att det arbetet inte har tillräcklig kvalitet, att det inte är anpassat för dem som ska använda frågor om barns rättigheter på arbetsplatsen, på fältet.

Barnkonventionen och bibliotekslagen

Hur väl står sig bibliotekslagen i förhållande till barnkonventionen? Elizabeth Englundh menar att bibliotekslagen behöver fortsätta att transformeras och att relevanta artiklar

behöver lyftas in för att ännu mera synliggöra att barn har rättigheter. De grundläggande principerna, artikel 2, 3, 6 och 12 är viktiga för hela genomförandet av rättigheterna. Aktiviteter kopplade till artiklarna ska bidra till barnets utveckling. Varje barn, utan undantag, ska ha rätt att bli lyssnade på.

– Hur ofta blir barn tillfrågade om vilka böcker som ska köpas in eller vilka aktiviteter de önskar? Låt barnen få vara med och bestämma, ha dialog och forum på nätet. Det finns mycket att hitta på.

På frågan om varför hon tror att det kan bli svårt att implementera barnkonventionen svarar hon att det finns både ett aktivt och ett passivt motstånd och brist på kunskap på alla nivåer i organisationer.

– Det passiva motståndet kan handla om att man ifrågasätter att arbeta med barnkonventionen. Argumentet kan vara att man tycker att man redan gör så mycket. Det aktiva motståndet är mer direkt: Nej, det här kommer vi inte att göra. Om man jobbar med barn så tror man att man gör allt det man behöver, men det är inte sant. Hon ser att biblioteken har en unik roll i samhället när det gäller att arbeta med barnkonventionen och barns rättigheter.

– Biblioteken spelar en jättestor roll, inte minst i arbetet att informera barn om deras rättigheter. Biblioteken kan ha utställningar och låta barn delta. Barnkonventionen öppnar upp för väldigt många roliga och kreativa sätt att arbeta. ■

Worldwide, 24-31 October

Global Media and Information Literacy Week 2019

MIL Citizens: Informed, Engaged, Empowered

24-26 September, Gothenburg, Sweden

Feature Conference

Chefshandledningen Löpa linan ut

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Metodhandledningen Löpa linan ut har redan väckt mycket uppmärksamhet. Förhoppningen är att alla bibliotekschefer i landet ska använda den som ett verktyg i arbetet med barnkonventionen.

Vi vill att boken ska vara superenkel och att det ska vara lätt att arbeta utifrån den. Att den ska vara en startpunkt för arbetet med att implementera barnkonventionen, berättar Ann Catrine Eriksson, en av författarna och redaktör för Löpa linan ut.

Boken är ett samarbete mellan de tre regionerna Gävleborgs län, Örebro län, Östergötlands län och Sörmlands län, och är ett resultat av ett arbete som påbörjades 2011 av Annika Holmén och Sylvia Blomberg. De gick en kurs på BHS i regional biblioteksutveckling och som slutarbete skrev de en uppsats utifrån en enkät de gjort. Uppsatsen, med titeln Barnkonventionen – läpparnas beaktelse, visade att det fanns en stor kunskapsbrist bland chefer om barnkonventionen, och att de redan hade ett uppdrag att arbeta med barnkonventionen.

– Det var ingen jätteövertäckning att det såg ut som det gjorde. Det är svårt att gå från teori till praktik. Många har inte det långa perspektivet eller förhållningssättet. Att barnkonventionen blir lag har ökat medvetenheten och att ansvaret inte enbart är barnavdelningens, säger Ann Catrine Eriksson.

Modell i åtta steg

Modellen man har tagit fram stöder sig på flera olika kunskapskällor, exempelvis SKLs Implementeringsnycklar samt Barnombudsmannens publikation om Framgångsfaktorer för inflytandeforum. Tillsammans med modellbibliotek har

författarna sedan arbetat fram just de här stegen i en strategisk modell som består av åtta steg och är en så kallad taxonomi. Det betyder att den är uppbyggd som en trappa där man tar stegen ett i taget, nerifrån och upp. Första steget innebär att chefen har kännedom om barnkonventionen, och i sista steget har man implementerat barnkonventionen i verksamheten.

– Vi vet av erfarenhet och forskning att vi måste få med cheferna i första hand, det är deras ansvar att uppdraget fullföljs. Handledningen gör att det arbetet blir enklare, att man tydligt ser vad som behöver göras och i vilken ordning, säger Ann Catrine Eriksson.

Stort gensvar

Handledningen, som blev färdig tidigare i år, har redan väckt stor uppmärksamhet såväl nationellt som internationellt.

– Vi presenterade boken på konferensen Next Library i Tyskland i höstas. Nu har vi översatt den till engelska och ska presentera den som en Poster på IFLA-kongressen i Aten i augusti. Vi får också många förfrågningar från kollegor i landet. Nu lever den sitt eget liv. Vi har tagit fram modellen och hoppas nu att folk hör av sig så vi får veta hur den används. ■

Ann Caterin Eriksson

Implementering i praktiken

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Under tre år har Eskilstuna stadsbibliotek deltagit i arbetet med att ta fram modellen bakom handledningen Löpa linan ut. Nu fortsätter man implementera barnkonventionen på riktigt.

Det har varit en utmaning där vi bibliotekschefer skulle delta i utbildningen och involvera alla medarbetare i att få större kunskap om barnkonventionen, säger Karin Zetterberg, tidigare bibliotekschef på Eskilstuna stadsbibliotek.

Tidskrävande och värdefullt arbete

Under arbetet med att ta fram chefshandledningen Löpa linan ut, engagerades bibliotek från fyra regioner. I utbildningen, som Karin Zetterberg pratar om, ingick det som ett led i omvärldsbevakning att träffa de andra biblioteken, studiebesök och gästföreläsare från andra verksamheter. Cheferna har testat, återkopplat till författarna och testat på nytt. Processen har tidvis varit ganska jobbig och tagit mycket tid i anspråk.

– Det har varit väldigt roligt och haft ett mervärde, men det har tagit tid och det är inte alltid den tiden finns i konkurrens med andra arbetsuppgifter. Det här arbetet måste vara långsiktigt och ibland fick vi lägga

det åt sidan för att ägna oss åt andra frågor i verksamheten, och sedan återgå till Löpa linan ut, berättar hon.

Handledningen innehåller åtta steg för implementering för hur chefen ska gå tillväga på arbetsplatsen. På Eskilstuna stadsbibliotek har man inte följt ordningen i de olika stegen till punkt och pricka, och steg åtta, där man helt och hållet har implementerat barnkonventionen, har man inte riktigt uppnått.

– Jag skulle säga att vi är i påminnefasen, men det är ett ständigt pågående arbete och jag kan nog inte säga att vi har implementerat barnkonventionen. Hur gör man egentligen en check på den, undrar Birgitta Edvardsson, som är bibliotekets nuvarande chef.

Kartläggningen en ögonöppnare

I Eskilstuna har de haft goda förutsättningar för att arbeta med projektet. Här finns politiska beslut som ökar förväntningarna, plus en stor lässatsning för barn i ålder noll till tio år vilket påverkar det praktiska arbetet. Det finns mer resurser helt enkelt. Och arbetet med Löpa linan ut har lett fram till både aha-upplevelser och konkreta åtgärder. Att kartläggningen genomfördes var en riktig ögonöppnare, minns Karin Zetterberg.

– Jag hade delvis känt till hur det såg ut, men genom kartläggningen blev det mer tydligt och bekräftat. Det kunde exempelvis handla om var barnen i kommunen bor i förhål-

Utvecklande Fantastisk utbildning Det har varit en fantastisk utbildning för oss, det här projektet och arbetet vi har gjort med de andra biblioteken, tycker Karin Zetterberg (tv) och Birgitta Edvardsson.

lande till var biblioteken finns, säger hon och berättar att en konsekvens är att man nu genomför en utredning av bibliotekets infrastruktur och var man ska ha verksamhet framöver.

– Att flytta eller lägga ner en verksamhet är inte lätt och leder ofta till protester. Barnperspektivet väger tungt och det finns andra sätt att bedriva verksamhet på än i en fast lokal med böcker och andra medier i, menar Karin Zetterberg.

Barnchecklista

Innan arbetet med Löpa linan ut utsåg man en barnrättsrepresentant på biblioteket, och under projektets gång har all personal fått utbildning och det har bildats en barn- och ungagrupp för att fler medarbetare ska känna sig mer delaktiga. För att personalens arbete med barnkonventionen också

skulle synas i biblioteket, genomfördes en barnrättsvecka, och man har arbetat med alla anställda på biblioteket när det gäller bemötande och försöker få alla att äga frågan, och inte som tidigare hänvisa det som handlade om barn till barnavdelningens personal. En annan sak som de behöver ta tag i är hur de säkerställer barnperspektivet.

– Vi har inte tagit fram någon barnchecklista, även om vi arbetar praktiskt med dessa perspektiv hela tiden så behöver det bli tydligare i till exempel utredningar. Just nu håller kommunen på att ta fram ett förslag på en sådan checklista. Den kommer att bli ett betydande verktyg för oss, den kommer att göra arbetet mer konkret, säger Birgitta Edvardsson. ■

Synen på barn

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Västra Götalandsregionen har tillsammans med Sveriges kommuner och landsting tagit fram en öppen webb utbildning om barnkonventionen. Utbildningens syfte är att ge ökad kunskap och förståelse för att kunna arbeta praktiskt med konventionen.

Vi behöver höja grundkunskapen hos varje individ och verksamhet i hela samhället. Det handlar om synen på barn, säger Liselott Johansson, regionutvecklare inriktning barnrätt, Västra Götalandsregionen.

Från teori till praktik

I Västra Götalandsregionen finns Sveriges första regionala plan för mänskliga rättigheter, För varje människa. Handlingsplanen innehåller konkreta mål och åtgärder för bland annat fysisk tillgänglighet, ickediskriminering, jämlikhet och barnets rättigheter. Webb utbildningen Barnkonventionen – från teori till praktik, är en del i målet om stärkta rättigheter för barn.

– Utbildningen är i första hand för förvaltningar inom Västra Götalandsregionen, men vi har valt att göra den öppen. För varför inte dela med sig, säger Liselott Johansson och berättar att det är stort intresse och många som använder den runt om i Sverige.

Utbildningen är uppdelad i sju delar med olika fokus på barnkonventionens olika artiklar, perspektiv och tillämpning. Det handlar hela tiden om att förstå grundprinciperna och se vad det innebär för den egna arbetsplatsen och koppla det till den egna verksamheten. För att levandegöra bygger en del på en animerade filmer med barnet i centrum där tillhörande dialogfrågor ska få igång tankar och diskussioner.

– Dialogfrågorna är värdefulla för arbetsgruppen där man får fundera på skillnaden mellan barnets perspektiv, barnperspektiv och barnrättsperspektiv, säger Liselott Johansson och

Grundkunskap Liselott Johansson menar att grundkunskapen behöver höjas innan barnkonventionen blir lag.

– Webb utbildningen ger en bas och en förståelse. Sedan väljer man att fördjupa sig i det som fungerar i den egna verksamheten. Men man behöver fundera på det här.

menar att det allt för ofta saknas struktur och systematik i arbetet med barnkonventionen.

– Vi behöver bli bättre på att göra provningar av barnets bästa, att förstå perspektivskillnaderna och att ett barnrättsperspektiv handlar om systematik och rutiner, inte bara något vi själv tycker är bra för barnet.

Implementering

Den största skillnaden, menar Liselott Johansson, mellan utbildningen Barnkonventionen – från teori till praktik, och liknande utbildningar, är den tydliga kopplingen till den egna verksamheten. Att det är en webb utbildning som höjer grundkunskaperna och tvingar fram reflektioner och kopplingar till det egna arbetet

– Det finns ingen annan likadan utbildning, säger hon. Det här handlar om det allra mest grundläggande, om perspektiven. Det ska vara lätt, och reflekterandet är viktigt. ■

Hur förbereder sig din arbetsplats för att barnkonventionen blir lag?

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Barnkonventionen blir svensk lag den 1 januari 2020. Det yttersta ansvaret för att implementering av lagen sker i biblioteksverksamheten är chefens, men hur ser förberedelserna på biblioteken ut? Noll27 begav sig ut i vimlet på konferensen Bibliotopia och fängde några röster.

Katinka Borg, regionchef, Jönköpings län

Tidigare har vi arbetat mycket med bibliotekarierna, nu riktar vi oss även till bibliotekscheferna och kommer bland annat att använda Löpa linan ut. Det är inte en fråga för barnbibliotekarierna utan hela biblioteket. På sikt tänker jag att vi ska arbeta tillsammans med andra regionala och kommunala aktörer, så att frågan inte stannar på biblioteket. Flera kommuner i Jönköpings län ska skriva nya biblioteksplaner, där bör barnkonventionen skrivas in, vilket ger tyngd och koppling till andra verksamheter. Det här är inte en fråga som vi ska arbeta med hösten 2019, utan alltid, så att den får legitimitet.

Anna Helm Hannervik, koordinator och bibliotekarie, Drottninghögskans bibliotek, Helsingborg

Bibliotekets ledningsgrupp kommer i sin bokcirkel att läsa handledningen Löpa linan ut. På medarbetardagen i höst kommer vi att anordna workshops i barnkonventionen

med kommunens barnrättsstrateg. Kulturförvaltningen i Helsingborg har tillsammans med fyra andra förvaltningar samt det kommunala bostadsbolaget ett samarbete där vi kommer att gå igenom barnkonventionen och skapa en gemensam strategi för att få in barnkonventionen i alla verksamheter.

Malin Palm, bibliotekarie, Arvika bibliotek

För sju år sedan hade vi en utbildningsdag i barnkonventionen. Resultatet av den dagen blev att vi byggde om biblioteket. Från att barnavdelningen hade haft en fjärdedel av bibliotekets yta till att nu ha hälften, så det var vårt startskott. Vi ser fortlöpande över programverksamheten och våra inköp så att de också står för hälften. I maj ska vi ha en personaldag där all bibliotekspersonal ska vara med och titta på hur vi kan arbeta vidare med barnkonventionen.

Emil Svensson, bibliotekarie, Gnosjö bibliotek

I början av augusti har vi vår planeringsvecka, då kommer vi att påbörja det strategiska arbetet med att implementera barnkonventionen med hjälp av handledningen Löpa linan ut. Vi har alltid arbetat med barnperspektivet och kommer nu att fokusera mer på barnets perspektiv så att barnet blir mer direkt delaktigt i planerandet, genomförandet och utvärderandet av vår programverksamhet, pedagogisk verksamhet och inköp av medier.

Katinka Borg

Malin Palm

Emil Svensson

Anna Helm Hannervik

Carin Wernberger och Maria Persson

Carin Wernberger Dahlin, bibliotekarie och Maria Persson, bibliotekschef, Säffle bibliotek

Vi tänker på barnperspektivet hela tiden, men har ingen uttalad strategi och den finns inte med i våra styrdokument. Vår biblioteksplan gäller till och med 2020, så då kommer vi att revidera den. Konferensen Bibliotopia är en del av vår kompetensutveckling. Vi kommer även att arbeta steg för steg med handledningen Löpa linan ut, säger Maria Persson. I december 2019 kommer vi att bygga om barnavdelningen med hjälp av barns inflytande, då kommer vi att ha fokusgrupper, göra enkäter och arbeta med både förskolegrupper och äldre barn. Dessutom ska vi göra en kartläggning för att få reda på vilka barnen i kommunen är, säger Carin Wernberger Dahlin. ■

noll27.se

BHS idag

På Bibliotekshögskolan i Borås har barnkonventionen varit en utgångspunkt för barnkurserna i flera decennier. På noll27.se kan du läsa mer om hur BHS på olika sätt bidrar med ämnet inom både undervisning och forskning.

ZIMBABWE

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Det självständiga Zimbabwe fokuserade tidigt på utbildning, och har idag en av de högsta nivåerna av läskunnighet i det subsahariska Afrika.

Åsnebibliotek i Zimbabwe

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Om inte folket kan komma till biblioteken kommer biblioteken till folket. Det är tanken bakom Zimbabwes udda åsnebibliotek med små åsnekärror som kör ut böcker till fattiga på landsbygden. Och alltfler zimbabwier får idag tillgång till biblioteksresurser, inte minst tack vare svenskt bistånd.

Läsande, och tillgång till böcker, ses ofta närmast som en mänsklig rättighet i den utvecklade delen av världen. Men på de platser där även den mest grundläggande infrastrukturen saknas, inklusive dugliga vägar, tillgång till elnät, bra skol- och sjukvårdsbyggnader med mera, blir böckerna en lyx.

– Vi måste se till att människor fortsätter läsa. För om de inte gör det kan de återfalla i analfabetism. Fortsatt tillgång till material att läsa hjälper dem att utvecklas, resonerar doktor Obadiah Moyo, chef och grundare av den zimbabwiska organisationen Rural Libraries Resources Development Project, RLRDP.

Viktig byggnad

Zimbabwe har en rik lokal kultur, ett flertal viktiga bibliotek och en hög nivå av läskunskap. Samtidigt påverkades biblioteken rejält av den långvariga negativa socioekonomiska och politiska utvecklingen i Zimbabwe, och har fått drastiskt nedskurna budgetar. Ett exempel utgjordes av

det viktiga Harare City Library, HCL, i landets huvudstad, som under 2010-talet var i oerhört dåligt skick.

– Bibliotekets tak höll på att falla in, målningen sprack och föll av och golven höll på att spricka isär, berättar Tariro Dube, bibliotekarie vid Harare City Library. För att avhjälpa situationen och för att kunna renovera, skickade HCL ansökningar om stödmedel till åtskilliga företag och diplomatiska beskickningar i Zimbabwe.

– Men av över hundra ansökningar var det bara svenska Sida som hörsammade vår ansökan och gav oss ett bidrag på en miljon dollar, säger Tariro Dube.

Tack vare svenskt bistånd kunde Harare City Library renoveras, vilket skedde 2013, och tack vare engagemang från svenska biståndsmyndigheter och dedikerade privatpersoner är Harare City Library på nytt en viktig kulturinstitution i den zimbabwiska huvudstaden.

Parallellt med renoveringen fylldes boksortimentet på, säkerhetsstängsel sattes upp, grönområdena runt byggnaden fick en översyn och biblioteket utrustades med nya, moderna IT-resurser. Samtidigt donerades över 3 000 böcker från den vita zimbabwiska författarinnan Doris Lessings samlingar till Harare City Library. I samlingen ingick såväl böcker av andra författare som egna verk av Lessing.

– Zimbabwierna betraktar Doris Lessing som en mor av litterära verk och mottog därför gesten från hennes dödsbo med beundran och kärlek. Hon hjälpte till att sätta upp två organisationer för att föra ut böcker till missgynnade grupper runt Zimbabwe, säger Tariro Dube.

Mobila bibliotek Det zimbabwiska exemplet med mobila bibliotek ger hopp för bibliotekskulturen, såväl i södra Afrika som på andra håll. Bland annat visar det att där politiken misslyckas tar lokala initiativ vid.

Svenskt bistånd

Sverige har hela tiden funnits närvarande i Zimbabwe, även under krisåren. För att runda den korrupta regimen i landet har man primärt betalat ut stödet till ickestatliga organisationer.

– Vi har försökt jobba strategiskt med civilsamhället och med partners som är förändringsaktörer på olika sätt, förklarar Sveriges ambassadör till Zimbabwe, Sofia Calltorp, när vi träffar henne på ambassaden i Harare. Även svenska civilsammansaktörer har varit engagerade i utvecklingsarbete i Zimbabwe. Ett exempel utgörs av Färnebo folkhögskola, som har arrangerat flertalet studieresor till Zimbabwe och tillsammans med Forum Syd stött lokala zimbabwiska initiativ.

– Vi har haft ett väldigt långt samarbete, sedan början av

90-talet, och med så kallade resandekurser ända sedan 80-talet där vi bland annat har åkt till Zimbabwe, säger Paul Carlsson, lärare vid Färnebo folkhögskola, när vi ringer honom. En av Färnebo folkhögskolas samarbetsparter är tidigare nämnda Rural Libraries Resources Development Project, RLRDP, lett av Obadiah Moyo. RLRDP arbetar med skolor och byar för att utveckla bibliotek genom teknisk assistans och förmedling av böcker och andra biblioteksresurser. En utmaning för dem har dock varit stora avstånd och dålig infrastruktur i Zimbabwe. Något dr Moyo löste med hjälp av åsnor.

– Även om man har startat ett bibliotek på landsbygden finns det avlägsna skolor och byar som har svårt att komma dit. Det var så idén med åsnedragna bibliotek startades, säger han.

Prisad design Harare City Library, som designades av arkitekten Montgerie Oldfield och stod klar 1962, är arkitekturhistoriskt intressant med ett stort atrium, mezzaninvåningar och en tidstypisk fasad. Arkitektteamet tilldelades också en bronsmedalj av Royal Institute of British Architects för den nydanande designen och även om tillgången till böcker och bibliotek är begränsad på den zimbabwiska landsbygden, har exempelvis litteraturpristagaren Doris Lessing vid något tillfälle refererat till zimbabwierna som "de mest passionerade läsarna någonsin i världen."

Mobila bibliotek

Idén att biblioteken ska komma till människorna istället för människorna till biblioteken är förvisso inte ny. Mobila bibliotek finns exempelvis i form av bokbussar här i Sverige, i Bogotá i Colombia finns minibibliotek invid ett antal busshållplatser, i Indonesien kör trehjuliga mopeder ut böckerna och i Mongoliet reser ett antal entusiaster runt med ett kamelbibliotek.

Men i såväl Etiopien som i Zimbabwe, och flera ytterligare länder, har istället bokvagnar dragna av tåliga åsnor använts som lösning, och de har redan blivit en stor succé. Vagnarna har ställts i ordning efter konstens alla regler, med vatten- och fuktisolerad inredning och på tre av åsnevagnarna dessutom solpaneler på taket som ska förmedla lampljus för bokläsning och driva datorer och radioapparater på de ställen där åsnebiblioteket ställs upp.

– Vi har nu 300 bybibliotek runt landet, och dessutom 15 åsnedragna bibliotek, där åsnorna har skänkts av lokala samhällen, säger Obadiah Moyo. ■

fakta

noll27

Det självständiga Zimbabwe fokuserade tidigt på utbildning och har idag en av de högsta nivåerna av läskunnighet i det subsahariska Afrika, runt 90 procent enligt Unesco. Även utbildningsnivån i övrigt är hög, även om tillgången till högre utbildning fortfarande är bristfällig. Det fanns år 2016 cirka 20 högskolor och universitet i Zimbabwe, ett land med cirka 16,2 miljoner invånare.

Lekfullt Läsland

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Läslandet är en läs-, litteratur- och kulturfrämjande verksamhet för barn och deras medföljande vuxna. Deras metod med fyrdimensionell högläsning är framtagen för att passa läsovana och den lägger stor vikt vid deltagarnas medskapande och representation.

Alla barn har rätt att gå i skolan. Alla barn ska ha tak över huvudet. Alla barn har rätt till ett namn.

Barnen står i en ring och förslagen hagar i rummet som svar på frågan vad barnens rättigheter innebär. I mitten står Yelda Hadodo, en av tre skådespelare som ska leda barnen genom eftermiddagen på Läslandet i bostadsområdet Lina Hage i Södertälje.

– Precis, och det är det vi ska prata om och leka kring och jobba med idag. Och efter teatern ska vi göra plakat och demonstrera tillsammans. Ni får själv tänka ut vad ni vill förändra, vad ni tycker är orättvist och skriva det. Men först leker vi, säger Yelda Hadodo och får snabbt förslag på leken Alla har, som snart har fått alla både andfädda och varma.

De sköna konsternas språk

Den inledande dramaleken är starten på två timmars aktiviteter på Läslandet, varje gång med samma upplägg enligt metoden LFI, Läsa för integration, där fyrdimensionell högläsning är en viktig ingrediens och ett huvudmoment.

– LFI-metoden vill ge barnen ordets makt och en arena att agera på och där vi jobbar med språkens alla dimensioner, inte bara det skrivna. Det är kroppens och de sköna konsternas språk. Och det är jätteviktigt, för vad händer med en känsla som sitter kvar i bröstet liksom ett ord som inte får sägas, säger Marlen Eskander, socialantropolog, grundare

och verksamhetschef på Läsföräldrarnas Institut där Läslandet huserar.

Efter den korta uppvärmningen tar barnen plats som publik och får ta del av gestaltande högläsning av en förvald bok. Läslandet jobbar under året med det övergripande temat barns integritet, och idag är det bilderboken Alla barns rätt av Pernilla Stalfelt som står i fokus. Skådespelarna läser högt ut boken, ger karaktärerna liv och gestaltar texten. Barnen är med från början, lyssnar uppmärksamt, har synpunkter på innehållet och är välkomna att agera medaktörer.

– Genom gestaltning och medskapande sätter sig den litterära upplevelsen i kroppen, säger Marlen Eskander och berättar att tack vare samarbete

med olika bokförlag kan de som princip dela ut en bok i månaden, och idag är ett sådant tillfälle.

– Vi delar ut boken för att säkerställa att den litterära erfarenheten följer med.

Under den obligatoriska fikastunden efter teatern fortsätter barnen gestaltandet av boken på egen hand, medan föräldrar pratar med skådespelarna om saker de vill ha förklarade.

– Det är under fikaten vi bygger relationer, det är där alla samtal kommer. Idag blev det bland annat samtal om barns rättigheter till aktiviteter och om barnaga, säger Marlen Eskander och berättar att arbetet med barnkonventionen, barns rättigheter och integritet är tema de återkommer till. Men att allt är på ett lekfullt och lustfyllt sätt där de förädlar den litterära upplevelsen i kroppen.

– Som dagens workshop där barnen får göra egna plakat och gå ut och demonstrera.

– Som dagens workshop där barnen får göra egna plakat och gå ut och demonstrera.

Representation

Runt om på väggarna i rummet sitter handskrivna papper med artiklar från barnkonventionen på olika språk; svenska, somaliska, arabiska, armeniska, thailändska och franska. Språk

Systematiskt arbete Läsfrämjarinstitutet vill ha fokus på människorna och hitta verktyg som berör och jobba med både psykologiskt och sociologiskt perspektiv.

– Man måste jobba med detta på samma sätt som man jobbar med hälsa eller träning, det måste vara ett långsiktigt och systematiskt arbete, säger Marlen Eskander, grundare och verksamhetschef på Läsfrämjarinstitutet.

som alla är representerade bland barnen som brukar komma till Läslandet i Lina Hage. Att varje barn ska känna sig representerad och sedd är en bärande tanke här.

– Vi gör något som gör att föräldrar och barn kommer till oss varje vecka och får en läs- och kulturupplevelse där de också känner sig representerade. Högläsningen är på svenska, men genom att använda barnens olika språk och kulturyttringar i interaktionen känner sig barnen kompetenta och erkända i sin identitet. Vi jobbar väldigt mycket med att representationen blir ett verktyg för att dra med andra och att lära om varandra, säger Marlen Eskander.

Målgruppen för verksamheten är läsovana i socioekonomiskt svaga områden, och hittills finns Läslandet i tre bostadsområden i Södertälje. Det var också här Assyriska kulturföreningens kvinnosektion startade projektet Läs för integration år 2015. Det var mitt under den stora flyktingvågen och projektet startade som en reaktion på segregation, klassklyftor och klyftor mellan läsande och läsovana. Men också som en reaktion på Marlen Eskanders egna erfarenheter av att komma till Sverige som 14-åring, och som en reaktion av en barnteaterföreställning om böckernas värld på Unga Klara.

– Unga Klara arbetade med representation och barnperspektivet där de via böckernas värld kunde resa vart de ville, träffa vilka de ville, äta vad de ville, bygga världar och rasera gränser. Det kan låta väldigt trivialt, men för oss betyder det väldigt mycket att dras med i ett sammanhang och bli en del

av det andra. Men det är också ett värdigt sätt att lära om varandra. Så jag lämnade teaterföreställningen och tänkte att det här ska vi ta till Södertälje. En riktad förebyggande insats som gör att man kan få fatt i sina kompetenser, bygga på en identitet så att man kan älska sig själv som man är, och få möjligheten till läsning.

Alla har ett språk

Marlen Eskander minns hur det var att som 14-åring komma till ett nytt land och bli tyst. Hur tystnaden urholkade och osynliggjorde henne tills hon fick verktyg och lärde sig läsa. Skönlitteraturen gav henne ett språk och blev hennes vägledare och kamrater.

– Det finns en värld som är gratis och tillgänglig och som också kan gör att vårt språk utvecklas. Språket är viktigt för det är nyckeln både in till samhället och till dig själv. Har du inte ord som kan korrespondera ditt känsloliv, så kommer du förr eller senare att bruka våld. Alla har ett språk och vi jobbar med att medvetandegöra vikten av att upptäcka sitt språk och förståelsen för att språk är ett verktyg alla måste ha. Det är demokrati vi pratar om och det är klart att det hänger ihop med att man känner sig diskriminerad när man inte kan navigera i samhället.

– Läsfrämjarinstitutets vision är att ge barn ordets makt och en arena att agera på. Det viktigaste är att vi har ett stort fokus på målgruppen. Människorna är överordnade allt. ■

En hammare, en såg och en bok

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

På bygglekplatsen i Långströmsparken i Biskopsgården i Göteborg, finns minibiblioteket Bygglekplatsbiblioteket. Här samsas litteratur, berättande och skrivande med skapande hantverk och kreativt byggande.

Det är vårens första dag med utomhusaktiviteter och runt om på bygglekplatsen hamras, spikas och målas det. Böcker som ska inspirera till vårsådd och till snickerier ligger lämpligt utplacerade på bänkar och bord. Årets första högläsning utomhus ska strax börja, och bibliotekarie Hanna Wikman funderar på hur hon ska anpassa den till dagens kreativa atmosfär på bygglekplatsen.

– Jag tänker att jag tar dagens högläsning under körsbärsträdet, men jag kan inte ha fika för alla som är här idag. Jag får avvakta och anpassa bokval efter ålder och se om vi har tillräckligt med fika, bestämmer hon.

Barnens förtjänst

Bygglekplatsbiblioteket började som ett tillfälligt sommarbibliotek i en container på bygglekplatsen i Långströmsparken sommaren 2017. Målgruppen var barn i området, för efter några års oroligheter i stadsdelen var det allt färre barn och unga som kom till biblioteken.

– Vi förstod att föräldrar inte vågade skicka sina barn till biblioteken. Så när de inte kommer till oss, får vi söka oss till dem, säger Oliviera Maran Djudja, bibliotekschef Västra Hisingen.

Efter två somrar som containerbibliotek i parken var

de väl etablerade i området och när hösten kom ifrågasatte barnen högljutt stängningen. Samtidigt skulle bygglekplatsen för första gången ha verksamhet inomhus under vintermånaderna och kunde avvara ett rum för bibliotekets räkning.

– Det är till stor del barnens förtjänst att det här blev av, säger Hanna Wikman och berättar hur det lilla rummet inreddes med loppisfynd och massor av böcker från Biskopsgårdens bibliotek.

Samarbete

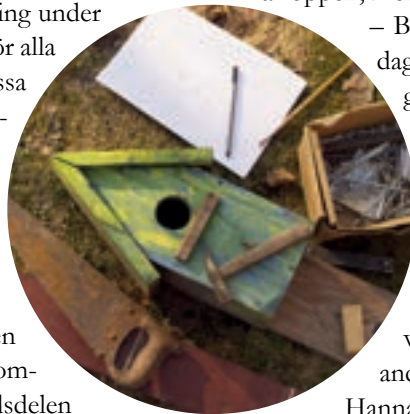
Sedan hösten 2018 är Bygglekplatsbibliotekets verksamhet permanent och är bemannat med en bibliotekarie två dagar i veckan. Övriga dagar är biblioteket öppet när bygglekplatsen är öppen, men med självservice.

– Biblioteket är öppet från klockan 13.00 sex dagar i veckan under sommarhalvåret, fyra dagar i veckan resten av året, och barnen kan vara här och låna böcker även när vi inte är här. Ett slags meröppet minibibliotek, ler Oliviera Maran Djudja.

– Fritidsledarna på bygglekplatsen finns ju i huset när inte jag är här, och vi går väldigt mycket in och ut i varandras verksamhet. Vi samarbetar, har inblick i varandras verksamhet och stärker varandra, säger Hanna Wikman.

Det är första året bygglekplatsen har varit öppen även vintertid, och tillsammans försöker de hitta en modell att jobba med. Under vintern hade de till exempel det gemensamma temat att bygga där barnen gjorde modeller av det de nu ska förverkliga utomhus. Då såg biblioteket till att det fanns extra mycket faktaböcker om att bygga i bokhyllorna.

– Att biblioteket ligger på en bygglekplats innebär också

Bygglekplatsbiblioteket Så här beskriver Hanna Wikman Bygglekplatsbiblioteket: "Vi började sommaren 2017. Hyrde en container, packade böcker från Biskopsgårdens bibliotek, drog elektricitet och internet via Bygglekplatsens torp och slog upp dörrarna. Ett bibliotek hade landat i Långströmsparken. Bygglekplatsbiblioteket." "Vi är en plats där människor träffas och vänner hittar varandra, där berättelser blir till med hammare och spik eller papper och penna."

att det finns fler vuxna till hands, och vi pratar mycket om att det läsfrämjande uppdraget inte bara handlar om att läsa en bok, säger Hanna Wikman.

Läsfrämjande

Fokus för bibliotekets verksamhet är språk- och läsfrämjande för barn och unga och medföljande föräldrar. Det handlar mycket om att bygga relationer och där spelar den återkommande högläsningen stor roll. Halv fyra måndagar och onsdagar är det 30 minuters högläsning med fika. En rutin som numera är väl etablerad och efterfrågad.

– Högläsningen har verkligen satt sig och det är den många barn frågar efter. Och det bygger mycket på att bygga relationer, att ge boktips och lära känna läntagarna så att jag till exempel kan börja med småbarnsböcker när småsyskonen kommer, ler Hanna Wikman och menar att biblioteksverksamheten kan sammanfattas med högläsning, bokfika, skrivarkverkstäder och att berätta om hur man använder ett bibliotek.

– Alla aspekter av läsfrämjande. Det är det jag fokuserar på när jag är här.

– Läsning och böcker ska vara ett naturligt inslag i allas vardag, och det är helt ok om man bara vill hänga här och vara här när inte vi är här, tillägger Oliviera Maran Djudja.

Containerbibliotek

Bygglekplatsbiblioteket är ett test för att se hur biblioteket kan nå fler, och de har redan börjat fundera på hur verksamheten kan utvecklas och hur de ska sprida information för att nå ännu fler. Barnen har frågat efter läxhjälp och studieförbund har visat intresse av samarbete.

– Det finns många möjligheter med de här lokalerna och vi måste utnyttja alla tillfällen att skapa kontakter, säger Hanna Wikman.

Oliviera Maran Djudja hoppas på fortsatta resurser och är övertygad om en framtid för bygglekplatsbiblioteket i Biskopsgården.

– Till sommaren blir det en container utomhus igen, för det är viktigt att fånga barnen där de är. Och läsfrämjande insatser är viktigt för språket, man måste äga språket för att lyckas i livet. Det finns inga genvägar. ■

Inspiration och inkludering på Deichman

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON

BILD: HELÉN ANDERSSON

I Norge blev barnkonventionen lag redan 2003 och landet var även bland de första att följa barnkonventionen 1989. Utvärderingar visar att barnets ställning har stärkts i det norska samhället. Det märks även inom biblioteksvärlden. Numera är rättigheterna så väl integrerade att de anställda på Deichman knappt tänker på dem.

Det har gått en del år sedan barnkonventionen blev lag i Norge. Kari Ravnaas är avdelningsdirektör för Deichmans samtliga lokala folkbibliotek i Oslo. Hon menar att lagen förändrade sättet att se på barn.

– Den lägger ett tydligt perspektiv för politiken, och för oss på biblioteket är barn och unga en av våra viktigaste målgrupper.

– Jag läser inte barnkonventionen men den finns där, säger Reinert Mithassel, tidigare sektionsledare på Deichman Tøyen/Biblo Tøyen. Och, fortsätter han, den påverkar politiken, som i sin tur påverkar bibliotekslagen, som i sin tur påverkar biblioteksstrategier och vårt lokala arbete, så på det sättet påverkar barnkonventionen vårt arbete i högsta grad.

Delaktighet

Deichman är samlingsnamn för biblioteken i Oslo kommun och är Norges största folkbibliotek. I Oslo finns det 22 lokala bibliotek och samlingen har vuxit till över en miljon böcker, filmer, cd-skivor och annat material. En stor satsning på barn och unga har gjorts de senaste åren, där man byggt om, änd-

rat inriktning eller helt enkelt startat ny verksamhet för barn och unga. Resultatet av det arbetet är bland annat Deichman Grünerløkka och Deichman Torshov samt Deichman Biblo Tøyen.

– Barnets rättigheter ligger i verksamheten från det att det får sitt lånekort, där det tydligt framgår att vuxna inte har insyn i vad barnet lånar på biblioteket, säger projektledaren Heidi Grytten som har delaktighet som ledord i alla projekt hon leder.

Genom samtal med målgruppen får biblioteket reda på vad som efterfrågas när en ny verksamhet ska starta eller vid en ombyggnation.

– Brukardelaktighet är ett tidens tecken och den är bra för oss. Den gör oss helt enkelt bättre. Vår målbild består av två mål. Det första är instrumentellt; Vi vill vara med och bygga ett tryggt och bra samhälle. För det andra vill vi att folk ska inspireras, bygga sitt egenvärde och lära sig att navigera i samhället. Då behöver vi förstå brukarnas behov, säger Kari Ravnaas.

Kompetenser från olika håll

Som ett led i förändringsarbetet har biblioteken anställt en rad olika yrkeskategorier, vilket de också har fått kritik för. Men att våga tänka i andra banor är nödvändigt, menar Kari Ravnaas. För att bredda innehållet och bli bättre på att möta besökarna hittar man bland personalen ute på lokalbiblioteken till exempel både skådespelare, formgivare, musiker och förskollärare.

– Men välutbildade bibliotekarier kommer vi likväl alltid att behöva, säger Kari Ravnaas, som själv är bibliotekarie.

Fokus på barn Kari Ravnaas og Heidi Grytten, Deichman tipsar andra bibliotek om att anställa unga och att se och lyssna på de unga.

– Anställ hellre människor som har fokus på barn och unga, än de som har formell utbildning. Intresset för barn och unga ligger på en personlig nivå, det får man inte på en utbildning, säger Kari Ravnaas.

Reinert Mithassel är sceninstruktör från början, med erfarenhet från teater. På Deichman har han varit med och tagit fram den fysiska miljön på till exempel Deichman Biblio Tøyen och det nya huvudbiblioteket Deichman Bjørnvika, som öppnar under tidig vår 2020. Heidi Grytten är etnolog. När de har arbetat med att forma de olika verksamheterna har de bland annat haft hjälp av en arkitekturpsykolog. Tillsammans bidrog de till att se hur de olika biblioteksrummen ska användas.

– Vår arkitekturpsykolog hjälpte oss att få upp ögonen för hur man bygger en inkluderande och inbjudande miljö för unga. De vill exempelvis bli sedda, men inte känna sig övervakade. De vill gärna sitta tätt ihop, samtidigt som de vill kunna vara för sig själva, så det tog vi fasta på när vi byggde Deichman Biblio Tøyen, berättar Reinert Mithassel.

Anställda ungdomar

I Norge, beskriver Kari Ravnaas, har biblioteken mer karaktären av en oberoende mötesplats och arena för offentligt samtal och debatt. Med de senaste projekten i Tøyen, Grønerløkka och Torshov spelar biblioteken en stor social roll.

Ungdomarna som intervjuades inför satsningarna berättade att de skulle vilja att man anställde unga från området. På biblioteken behövdes folk som täckte upp på kvällar och helger och tack vare projektpengar kunde de anställa lokala ungdomar. I samarbete med Röda korset har de även fått gå kurser i gatukonflikthantering. Det har blivit väldigt bra.

– Vi har sett att de får en annan relation till våra unga besökare och de har även bidragit till att göra verksamheten relevant för målgruppen. För oss är det viktigt att skapa förtroende och relationer, berättar Heidi Grytten.

– Unga, som annars skulle ha svårt att få jobb, har fått meriter som de kan sätta på sitt cv. De har också blivit förebilder för andra unga i området och det spelar stor roll, berättar Kari Ravnaas.

Varken hon eller Heidi Grytten är oroliga för att satsningen på att anställa lokalbor kommer att rinna ut i sanden.

– Vi får lära oss att skriva bra projektbeskrivningar där vi framhåller hur viktigt det är att kunna anställa ungdomar bland lokalbefolkningen. På det sättet lär vi våra politiker hur betydelsefullt och inkluderande det är, säger Heidi Grytten. ■

Delaktighet som verksamhet

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON

BILD: HELÉN ANDERSSON

När Deichman Biblo Tøyen i Oslo öppnade för tre år sedan fick de unga vara med och inreda. Det märks. I lokalen finns en spegelvägg som på lustiga huset, ett lastbilsvrak har byggts om till myshörna, ett gammalt flipperspel har blivit ett hängbord och gamla runda skidliftar som påminner om avdankade karuseller hänger i skenor från taket. Längre in finns kök, tvättstuga och böcker. Och kanske bäst av allt – det är en vuxenfri zon.

Det känns nästan som att bli insläppt på tivoli innan öppningsdags. Det är tomt, dämpad belysning, svarta golv, tak och väggar. Deichman Biblo Tøyen riktar sin verksamhet till barn och unga mellan 10 och 15 år. Här, i den 600 kvadratmeter stora lokalen, finns flera olika zoner. Här kan man välja att spela in film, designa en affisch, kaka mellanmål, spela schack, sy, hänga med kompisarna eller bara vara helt för sig själv. Efter klockan 14 får inga vuxna, förutom personalen, vistas här. Inte ens kronprinsessan Mette Marit.

– Det är väldigt viktigt att vi inte tummar på den regeln, så att de unga verkligen känner att det är deras ställe, säger Silje Bjerke, sektionsledare på Deichman Biblo Tøyen.

Relationsskapande är a och o

De yttre faktorerna är viktiga, men allra mest betyder det att de som arbetar här ser besökarna och har ett stort, genuint intresse för målgruppen. Nu arbetar en formgivare, en skådespelare, en förskollärare, en musiker och en scenograf på biblioteket. Deras målsättning är att Deichman Biblo Tøyen ska vara en inspirerande och trygg plats.

– De som arbetar här har jobbat på att få ungdomarnas

förtroende, de bygger relationer. En ung besökare kommer nödvändigtvis inte hit och berättar med en gång vad den vill göra, eller vad som är viktigt för den. Det är sånt som kommer med tiden, säger Silje Bjerke.

– Man får tolka och översätta vad de säger att de vill göra när de kommer hit. Vi vill ju kunna erbjuda bra saker, så ibland får vi presentera aktiviteter som de inte visste att de ville göra. En slags mjuk manipulering, berättar Einar Goksoyr Åsen.

Frihet under ansvar

När man öppnade Deichman Biblo Tøyen fanns det en tanke om att inte ha några fastsatta regler. Med tiden har man insett att det inte funkar och att det är bra med vissa ramar.

– Ungdomarna åt godis här, medan vi ville ge nyttiga varor och införde sockerförbud. Istället bjuder vi på frukt eller något annat. Vi är nogga med att erbjuda alternativ istället, säger Karen Tømte.

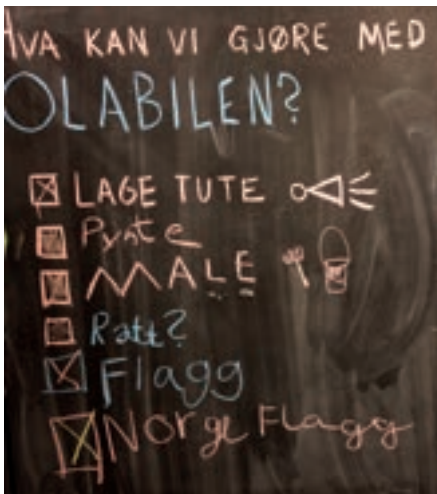
– Dessutom vill vi inte ha för många regler, då skulle vi

noll27.se

Pionjär med fokus på barn

Kerstin Rydsjö, tidigare adjunkt och biblioteksforskare vid Högskolan i Borås, har i hela sitt yrkesliv haft fokus på barn. Här ser hon tillbaka på utbildningens utveckling gällande synen på barn.

Läs mer på noll27.se.

Prisbelønnet Deichman Biblo Tøyen er Norges første renodlade barn- og ungdomsbibliotek. Biblioteket har vunnet og blitt nominert til flere utmerkelser, såvel nasjonale som internasjonale. 2017 utsåg Norsk Biblioteksforening Deichman Biblo Tøyen til Årets Bibliotek 2017, og forrige året nominerades de till IFLAs pris till Årets offentliga bibliotek.

behöva ägna tid åt att upprätthålla alla regler, så här gäller frihet under ansvar, inflikar Veronica Falsen Hiis.

Litteraturen finns med som en del av många olika kulturtyrningar. Det upplevs inte som ett problem eller hinder att det inte finns någon bibliotekarie bland de anställda.

– Vi har tillgång till kompetensen på nära håll inne på biblioteket tvärs över toget, så vi har inte känt att det saknas

här, säger Veronica Falsen Hiis.

På frågan om vad det bästa med Biblo Tøyen är, svarar de allihop:

– Att vi finns. Vi är viktiga för de som är här. Vi är inte instrumentella, man behöver inte göra riktiga eller viktiga saker. Man får vara som man vill och bara slappa. ■

>> **PROFILEN**

Minns maktlöheten som barn

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Hon har ägnat så gott som hela sitt yrkesliv åt att skapa konst för barn. Inte för att hon tycker särskilt mycket om barn, mera för att barn är maktlösa och för att hon kommer ihåg hur det var. Nu gör Suzanne Osten sig redo för en höst på Dramaten.

Jag var väldigt intresserad av fysik. Det sägs att där man befinner sig när man är nitton år, där blir man kvar och jag spelade studentteater i Lund. Hade jag istället varit i en fysiksal hade jag nog arbetat med det, säger hon samtidigt som hon står och måttar kaffe och håller på i kaffebryggaren. Suzanne Osten är konstnären, regissören och författaren som mer eller mindre vigt sitt yrkesliv åt att arbeta med konst för barn, även om hon också gjort teater och film för vuxna.

1975 startade hon teaterscenen Unga Klara för barn och unga, tillsammans med Per Lysander. Ihop med Margareta Garpe skrev hon en rad pjäser och den legendariska sången Vi måste höja våra röster. Hon gjorde babydrama för bäbisar och kände en slags revansch när det, trots vad många förståsigpåare sa, faktiskt gick att spela teater för bäbisar. Dessutom var hon professor på Dramatiska institutet mel-

lan 1995 och 2009. Suzanne Osten har med andra ord präglat stora delar av vår moderna kulturhistoria och varit en viktig förebild både nationellt och internationellt och en förgrundsgestalt när det gäller att synliggöra barn i en värld av och för vuxna.

– När jag först erbjöds att bli professor på Dramatiska institutet tackade jag nej, sedan fick jag frågan igen och när jag fick ok på att undervisa i barn- och konst, då tackade jag ja. Inga konstnärliga utbildningar har barn på schemat, de tror inte att de behöver det och det är helt konsekvent med tanke på barnrasismen som finns i samhället.

Barndomen som koncept

Hon har dukat fram koppar och varmt chokladcroissanter i ugnen. Vi sitter i Suzanne Ostens stora, hemtrevliga kök i centrala Stockholm. Här har hon bott sedan 90-talet.

– Mamma sa alltid: ”Vad du än gör, se till att du alltid har din lägenhet”. Det berodde väl på hennes egen situation, att hon blev av med lägenheter och jag släpades runt med henne. Men jag har hållit kvar vid den här lägenheten och det är jag glad för, säger hon.

Det är lätt att förstå henne. Det är en gammal sekelskifteslägenhet, ett plagiat av de högreståndshemmen på Östermalm. Men det var inte riktigt lika fint i den delen av city där Suzannes lägenhet ligger, berättar hon. Allt finns här, pigans rum innanför köket, ringklockan där herrskapet kunde ringa på henne och en serveringsgång, men fördelat på färre kvadrat än på Östermalm. Lägenheten känns ändå stor och det är mysigt och ombonat. Väggarna i hallen är klädda i böcker, i vardagsrummet, eller om det är ett arbetsrum, finns en gigantisk fätölj som liksom slukar en. Här finns en hel del konst och vissa föremål ser ut att kunna vara från en scenografisk modell, en skiss från en föreställning eller rekvisita.

Det är ganska bråda dagar för Suzanne Osten, på förmiddagen har hon

FAKTA

Namn: Suzanne Osten

Ålder: Fyller 75 år den 20 juni

Familj: Dottern Hanna född 1965, barnbarnet Thora född 1996

Gör på min fritid: Ser allt, lyssnar på musik, möter vänner, umgås med fästmannen Per

Det här läser jag nu: Art of cruelty av Maggie Nelson

Kuriosa: På ytterdörrens utsida har hon en skylt: Varning för mormor

först varit på Dramaten, sedan taxi ut till Västberga där hon har medverkat i en podd, producerad av organisationen Maskrosbarn som är en barnrättsorganisation som stödjer unga som har föräldrar som mår psykiskt dåligt eller har ett missbruk. Och där återkommer det igen, barnets utsatthet. Hon är själv ett barn som vuxit upp med en mamma som hade schizofreni.

– Min mamma körde ut min 14-åriga syster som fick flytta till Göteborg där hon hade sin pappa. Då var jag sex år och fick leva själv med mamma, med tanke på hennes sjukdom var det lite speciellt, säger hon.

Hon har skildrat livet med sin sjuka mamma i filmen Flickan, mamman och demonerna från 2016, som är baserad på hennes bok Flickan, mamman och soporna som gavs ut 1998. Mamma hette Gerd Osten och var frilansjournalist och filmare, en begåvad kvinna, född i fel tid då det var näst intill omöj-

ligt att arbeta med film och skapande om man var kvinna. Tidvis levde hon som baglady och Suzanne med henne. Uppväxten är grunden i hennes konstnärliga arbete.

– Barndomen har ju varit mitt koncept, en riktig guldgruva. Jag har gjort konst för barn och om barndom för vuxna. Den är allt vi är, det är en tid i våra liv där alla drömmar, förhoppningar och möjligheter fortfarande finns. I början av 70-talet växte också ett sociologiskt intresse för barnet, det blev en kulturhistorisk kategori och man började tillämpa olika perspektiv på barnet, som till exempel klass. Till skillnad från en del vänsterkamrater ville jag inte göra skillnad på barn utifrån klass. Jag har hela tiden tänkt att alla barn är maktlösa, de följer sina föräldrar och är beroende av vuxna.

Barnrasism

Vi lever i ett barnrasistiskt samhälle, menar hon. Suzanne visar mig en bok – Childism: Confronting Prejudice Against Children av den amerikanska analytikern och den politiske teoretikern Elisabeth Young-Bruehl, samma författare som skrev Hanna Arndts biografi. Hon hittade författaren när hon skulle regissera föreställningen i Annas garderob som handlade Anna Freud, ett av Sigmund Freuds barn, på Göteborgs stadsteater 2014.

– Jag gjorde en hel del research och upptäckte att Young-Bruehls tankar låg i linje med mina egna tankar, berättar hon. Det Young-Bruehl gör är att hon visar på vuxenvärldens fördomar mot barn som grupp och likställer den med rasism, sexism och homofobi. Att den finns i samhället som en del i vår kultur.

– Vuxna förtrycker barn, så är det bara. Och en anledning till att vi gör det är att vi har glömt hur det är att vara barn. Sen får vi barn, som vi inte vet vad vi ska ha till, och projicerar en massa på dem. Jag har väl haft bättre komihåg och en speciell uppväxt där jag minns hur det var att vara beroende.

Konstnärliga ambitioner

Hon tror att det är hennes bakgrund som elev på en Rudolf Steinerskola som gjort att hon jobbat med barn. Där fick eleverna lära sig att barn var fantastiska.

– Mamma satte mig där eftersom de inte slog barn. De slog så klart barn, min mamma gjorde också det, men det fanns en modern idé om att de inte gjorde det. Sedan var skolan ganska auktoritär, men det tror jag var bra. Själv har hon varit antiauktoritär i sitt liv. Yrkeslivet har varit präglad av att bryta tabun och att skapa konst av yttersta kvalitet, oavsett om konsten varit avsedd för vuxna eller barn, vilket inte varit så vanligt.

– Jag har haft så otroligt höga, konstnärliga ambitioner. Det har varit väldigt viktigt för mig att göra intressant, komplicerad och relevant konst även för barnen. Dessutom, om jag skulle kunna behålla skådespelarna så var jag tvungen att skapa föreställningar som var komplexa och som skapade uppmärksamhet, varför skulle de annars vilja jobba med något som värderas så lågt som konst för barn.

Gör ingen skillnad på barn och vuxna

I dag är hon en nestor inom svensk kultur och hon har mottagit en rad utmärkelser världen över. Hon säger att hon har blivit en slags handelsresande i frågor som rör barns rätt till kultur och står fortfarande på barrikaderna, men upplever att hennes värde varit annorlunda om hon kanske varit verksam i ett land som Frankrike eller ägnat sig mer åt konst för vuxna.

– Jag har fått uppskattning i mitt arbete, men inte i närheten av det jag skulle ha fått om jag ägnat mig åt konst för vuxna. Bland parnassen har man inte så högt värde om man jobbar med barn, det har varit så genomgående bland kritiker och andra teatermännskor.

Suzanne Osten har hängt i, menar

I barnens tjänst Suzanne Osten har ägnat nästan hela sin karriär åt att göra konst för barn och om barndomen för vuxna.

att teater för barn kan vara absolut livsavgörande och trots att få barn och unga i dag får ta del av konst och kultur, så är det förhållandevis många som vill spela teater och bli skådespelare.

– De har märkt att det finns något där. Teater är en fantastisk konstform för barn, den är som gjord för vårt psyke.

Egentligen har hennes arbete inte påverkats av om hon har arbetat med en barnföreställning eller för vuxna. Kanske att vi generellt är mer rädda för vuxna, för den vuxna kritiken. Men också rädda för att göra konst för barn, men av helt andra orsaker. Det har inte Suzanne Osten varit.

– Jag har aldrig tänkt: ”det är för svårt”, ”det kommer att gå över huvudet på dem”. På så sätt har jag saknat respekt för barnen och i det ligger väl

ett slags förakt, men det har varit bra för konsten att inte vara så ängslig. För att kunna arbeta med barn behöver man nog vara på ett speciellt sätt, tror hon. Kanske att barnen tycker att hon är aningen bisarr, hon bryter mot den vuxna auktoritära normen när hon till exempel sätter sig på golvet.

– Det är för att jag glömmer mig. Jag tror inte heller att man ska prata med barn på ett tillgjort sätt, även om barn är väldigt toleranta och tålmodiga.

Frilansliv

Efter turerna på Unga Klara under 2000-talet, där scenen inte längre skulle få kommunala pengar utan frigöras från stadsteatern och vara en fri teatergrupp, till att senare, under kulturministern Alice Bah Kuhnke, få ett nationellt uppdrag, så kände Suzanne Osten att hon börjat tröttna. 2014 slutade hon som konstnärlig ledare på Unga Klara och började frilansa istället. Det funkar det också.

Våren 2020 kommer hon att registrera en pjäs på Dramatens stora scen – Furstinnan av Amalfi av John Webster i översättning av Per Lysander. Den handlar om en otroligt intressant och kärleksfull kvinna som blir styckad av sina bröder. Det är ett känt drama som spelas ofta i England, men som aldrig har spelats i Sverige. Det finns många anledningar att spela den här pjäsen, tycker hon.

– Furstinnan är en väldigt handlingskraftig kvinna. Hon följer sitt hjärta, gifter sig utanför sin klass och tar också makten från sina bröder, hon är självständig. Pjäsen handlar om det som är kärnan i kvinnohatet, det intresserar mig. Jag har alltid funderat på varför det finns ett sånt stort kvinnohat och varför det i så hög grad är kopplat till kropp och sexualitet.

Ständigt i flödet, intellektuellt och fysiskt. Att säga att Suzanne Osten känns evigt ung och tidlös är en flöskel, men ack så sann. ■

Filosofiska samtal

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Varför gör vi taskiga saker mot personer vi gillar? Varför gör vi över huvud taget saker som är fel? Vad är rädsla och hur vet jag vem jag är? Filosofi kan vara ett användbart redskap när barn ska tänka konstruktivt kring frågor som kanske inte har självklara svar.

Vid sex tillfällen under förra året träffades en grupp barn mellan nio och tolv år på Lindome bibliotek för att fundera kring livets stora frågor. Grubbelklubben lockade en blandad grupp som med stort engagemang tog sig an frågorna.

– Poängen med en filosofiklubb för barn är att de kan prata om tankar de har utan att det påverkar resten av livet, säger Petra Andersson som lett samtalen och som till vardags är forskare i praktisk filosofi vid Göteborgs universitet.

Grubbelklubben förberedde tre övergripande teman till första terminen där Petra Andersson planerade att utifrån olika filosofer närma sig de olika frågorna. Men det var inte de barn som deltog intresserade av. De ville ventilerade frågorna utifrån sina egna situationer.

– Till skillnad från filosofisamtal med vuxna är filosofisamtal med barn mer praktiskt inriktade och utgår ofta från deras egna frågor och problem. Och första gången var det bra att vi pratade om varför vi gör dumma saker, för det är något alla gör och har erfarenhet av, säger Petra Andersson.

– Barnen var väldigt öppenhetliga och vi hade kunnat prata mycket längre än den timme vi avsatt. Och jag tror att Petra ändå lyckades förmedla att det inte är några unika frågor för vår tid, att det är frågor vi brottats med i årtusenden, säger bibliotekarie Sirpa Persson som tog initiativ till Grubbelklubben och som fanns med vid varje tillfälle.

Jämbördiga

Petra Anderssons roll är inte att lära ut, utan snarare att vara en samtalspartner som vågar ifrågasätta vad barnen säger ge-

nom att visa på invändningar och problem med vad de säger.

– Barnens tankar och känslor tas på allvar och det är viktigt att den vuxne som leder samtalet inte till varje pris måste uppfostra barnen. Och där finns en poäng med att jag kommer till Lindome och är en vuxen de inte träffar varje dag, för är du uppfostrande hela veckan i övrigt, är det svårare att ha en jämbördig relation i sådana här samtal, säger Petra Andersson som är van att undervisa i ämnet filosofi och inte har någon särskild modell för filosofisamtal med barn.

– För att samtalet ska bli filosofiskt och inte bara vanligt prat, krävs att den vuxne ifrågasätter sådant som kan verka självklart, men låter barnen själv komma fram till det. Det är barnen som är i fokus och det jag gör i Grubbelklubben är att jag är väldigt närvarande. Jag lyssnar uppmärksam och fångar upp deras tankar och använder dem till att koppla dem vidare till andra tankar.

Forskning

FNs organ för utbildning, vetenskap och kultur, Unesco, publicerade 2007 rapporten *Philosophy; a school of freedom*, där man bland annat slår fast att filosoferande med barn är värdefullt, bland annat för att det bidrar till att upprätthålla och förstärka demokratiska processer som yttrandefrihet, argumentationsanalys och kritiskt tänkande. Något Petra Andersson håller med om.

– Jag är övertygad att det är bra för dem. Det finns flera studier som visar att barn får bättre självförtroende och blir bättre på att argumentera när de för filosofiska samtal. I Grubbelklubben tas barnen tankar och känslor på allvar. Ingen tillrättavisar eller ifrågasätter, och därför är heller inga andra vuxna förutom Petra och Sirpa välkomna. Inte heller syskon eller andra väldigt närstående.

– Här ska de få spåna fritt och fundera förutsättningslöst utan föräldrars, syskons eller lärares inflytande, säger Sirpa Persson. ■

Om jag hade ett bibliotek

Uje Brandelius är musiker, scenartist och barnboksförfattare. 2018 debuterade han med bilderboken *Hemma* hos Harald Henriksson med illustrationer av Clara Dackenberg. Boken nominerades till Augustipriset 2018 i kategorin årets svenska barn och ungdomsbok och är en berättelse ur barnets perspektiv om klasskillnader, vänskap och politik. Här skriver han om ett kravlöst bibliotek för alla.

Att låna böcker på bibliotek har aldrig varit min grej. För det första är det tungt och besvärligt att släpa hem böckerna. Och när böckerna väl kommit hem så ligger dom mest i en hög på nattduksbordet och tynger samvetet medan man klämmer ett avsnitt till av *Game of Thrones*. Dessutom glömmar jag alltid bort att lämna tillbaks böckerna i tid och åker på dryga böter. Därför älskar jag bibliotek. Alltså själva byggnaden bibliotek. Ett ställe där man kan sitta och läsa utan att behöva välja ut vilka böcker man ska bära hem. Bibliotek är också det enda stället där du kan hänga tills dom stänger utan krav på att köpa ens en liten mazarin. Att paxa en biblioteksfåtölj och sen ge sig

ut på jakt bland bokhyllorna är spa för själen. Jag kommer tillbaka till min fåtölj med Tranströmers samlade dikter, alla *Totteböckerna*, en faktabok om eternithus och Birgit Nilsons memoarer. Läser lite i varje bok och ger mig sen ut på jakt efter fler. Bara för att jag kan. Allra mest älskar jag bibliotekets tidskriftsavdelning. Lite som ett Internet av papper. Med den avgörande skillnaden att på tidskriftsavdelningen stöter jag på saker jag aldrig skulle komma på tanken att söka efter. *Entomologisk Tidskrift*, *Allt Om Flugfiske* eller dansbandstidningen *Får Jag Lov* gör min värld lite större. Mina förebilder har alltid varit bibliotekspensionärerna. Tanterna och farbröderna (okej, mest farbröder) som med oceaner av fritid tuggar sig igenom lokaltidningarna från Alingsås

Tidning till Örnsköldsviks Allehanda. Av alla tänkbara sätt att framsläpa sina dagar på jorden så verkar bibliotekspensionärens sätt vara ett av de mer angenäma.

Jag har ibland fått smaka lite av bibliotekspensionärens ljuva tillvaro. Under mina turnéer runt om i landet med min scenföreställning "Spring, Uje, spring" så har jag ibland haft spellediga dagar i främmande städer. Dagar som givetvis tillbringats på det kommunala biblioteket. Det här sättet att använda biblioteket kräver dock att biblioteket är hängvänligt. Det måste till exempel finnas gott om fåtöljer. Ett bibliotek utan fåtöljer är som en biograf utan biostolar. Helt värdelöst med andra ord. Tyvärr verkar många bibliotek leva kvar i föreställningen att ett bibliotek främst är en utlä-

Foto: Stefan Tell

ningscentral för böcker. För få och för obekväma sittanordningar är fortfarande vanligt.

Den felaktiga idén om biblioteket som i första hand en tillhandahållare av litteratur till hemmen gör också att det är lättare för kulturfientliga politiker att lägga ner våra bibliotek med hänvisning till att det idag går lätt att få tag på billig digital kultur på annat håll. Om vi istället börjar se på biblioteken som demokratins vardagsrum med en mer social funktion så får biblioteken en tydligare roll. ■

UJE BRANDELIUS

PORTO
BETALT

AVS: KULTUR I VÄST 405 44 GÖTEBORG

BIBLIOTEKS & BERÄTTARSCENEN

Kultur i Väst

Kom och träffa oss
på Bokmässan!107 programpunkter.
Ingår i entrébiljetten.

D02:09

kulturivast.se/bokmassan**Du missar väl
inte noll27 på webben!**– Där finns fler artiklar
och samtliga nummer av noll27.**I NÄSTA NUMMER**Nr 3 2019 av noll27 har temat World wide MIK
– om medie- och informationskunnighet